KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 24.10.2024 r.
COM(2024) 489 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

dotyczące wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym

Spis treści

1. WPROWADZENIE 2
2. OCENA OGÓLNA 3
3. KONKRETNE ELEMENTY BĘDĄCE PRZEDMIOTEM OCENY 6
   - 3.1. Zakres stosowania (art. 2) i postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania (art. 17) 6
   - 3.2. Definicje (art. 3) 8
   - 3.3. Prawo do informacji (art. 4) 8
   - 3.4. Prawo dziecka do poinformowania podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej (art. 5) 9
   - 3.5. Pomoc adwokata (art. 6) 10
   - 3.6. Prawo do indywidualnej oceny (art. 7) 13
   - 3.7. Prawo do badania lekarskiego (art. 8) 14
   - 3.8. Audiowizualny zapis przesłuchania (art. 9) 15
   - 3.9. Ograniczenie pozbawienia wolności (art. 10) 15
   - 3.10. Środki alternatywne (art. 11) 16
   - 3.11. Szczególne traktowanie w przypadku pozbawienia wolności (art. 12) 16
   - 3.12. Terminowe i staranne rozpoznawanie spraw (art. 13) 18
   - 3.13. Prawo do ochrony prywatności (art. 14) 18
   - 3.14. Prawo do tego, aby dziecku towarzyszył w postępowaniu podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej (art. 15) 19
   - 3.15. Prawo dzieci do osobistej obecności na dotyczącej ich rozprawie i do udziału w niej (art. 16) 20
   - 3.16. Prawo do pomocy prawnej z urzędu (art. 18) 20
   - 3.17. Środki naprawcze (art. 19) 21
   - 3.18. Szkolenia (art. 20) 22
   - 3.19. Gromadzenie danych (art. 21) 23
   - 3.20. Koszty (art. 22) 24
   - 3.21. Transpozycja (art. 24) 24
4. STOSOWANIE ART. 6 DYREKTYWY 25
5. WNIOSKI 28

1. WPROWADZENIE

Dyrektywa (UE) 2016/800 w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym[1] (zwana dalej „dyrektywą") ma na celu ustanowienie gwarancji procesowych mających zapewnić dzieciom, to jest osobom, które nie ukończyły 18 lat, będącym podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym możliwość zrozumienia i śledzenia przebiegu takiego postępowania oraz wykonywania przysługującego im prawa do rzetelnego procesu sądowego. Celem dyrektywy jest również zapobieganie recydywie, a także wspieranie integracji społecznej dzieci pozostających w konflikcie z prawem.

Gwarancje określone w przedmiotowej dyrektywie opierają się na prawie do rzetelnego procesu sądowego i prawie do obrony zapisanych w art. 47 i 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej[2] w związku z art. 24 dotyczącym praw dziecka, w którym ustanowiono zasadę, że we wszystkich działaniach dotyczących dzieci należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka.

Dyrektywa jest piątym instrumentem przyjętym na podstawie art. 82 ust. 2 lit. b) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), który stanowi podstawę prawną do przyjmowania norm minimalnych dotyczących „praw jednostek w postępowaniu karnym". Obowiązuje ona w 25 państwach członkowskich[3].

Unia Europejska przyjęła pięć innych dyrektyw koncentrujących się na prawach podejrzanych i oskarżonych:

- dyrektywę w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego[4];
- dyrektywę w sprawie prawa do informacji[5];
- dyrektywę w sprawie prawa dostępu do adwokata i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi w czasie pozbawienia wolności[6];
- dyrektywę w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie[7] oraz
- dyrektywę w sprawie pomocy prawnej[8].

[1] Dz.U. L 132 z 21.5.2016, s. 1.
[2] Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 391.
[3] Zgodnie odpowiednio z protokołem nr 21 i protokołem nr 22 Irlandia i Dania nie są związane dyrektywą. W związku z tym nie uwzględniono ich w niniejszej ocenie.
[4] Dyrektywa 2010/64/UE w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym, Dz.U. L 280 z 26.10.2010, s. 1.
[5] Dyrektywa 2012/13/UE w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym, Dz.U. L 142 z 1.6.2012, s. 1.
[6] Dyrektywa 2013/48/UE w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności, Dz.U. L 294 z 6.11.2013, s. 1.
[7] Dyrektywa (UE) 2016/343 w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym, Dz.U. L 65 z 11.3.2016, s. 1.
[8] Dyrektywa (UE) 2016/1919 w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wniosek w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, Dz.U. L 297 z 4.11.2016, s. 1; sprostowanie: Dz.U. L 91 z 5.4.2017, s. 40.

Te sześć dyrektyw w sprawie praw procesowych ma na celu zwiększenie wzajemnego zaufania państw członkowskich do ich systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, a tym samym poprawę wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych.

Komisja Europejska opublikowała już sprawozdania z wdrożenia pięciu dyrektyw[9] zgodnie z wymogami sprawozdawczymi wynikającymi z tych aktów. Art. 25 przedmiotowej dyrektywy również nakłada na Komisję obowiązek przedstawienia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdania zawierającego ocenę, w jakim zakresie państwa członkowskie wprowadziły środki niezbędne do wykonania tej dyrektywy, w tym ocenę stosowania art. 6, w razie potrzeby wraz z wnioskami ustawodawczymi.

W celu zebrania informacji na temat praktycznego stosowania art. 6, a także, między innymi, informacji na temat wdrażania przepisów dyrektywy, które wymagają praktycznych środków wykonawczych, a nie transpozycji prawnej, do państw członkowskich rozesłano kwestionariusz. Odpowiedzi otrzymano od 20 z 25 uczestniczących państw członkowskich.

Niniejsze sprawozdanie opiera się zatem na informacjach dostarczonych Komisji przez państwa członkowskie w kontekście powiadomienia o krajowych środkach transpozycji dyrektywy i odpowiednich dokumentach wyjaśniających, a także na dodatkowych informacjach dostarczonych w odpowiedzi na kwestionariusz w zakresie, w jakim takie dodatkowe informacje rzeczywiście przedłożono. Informacje pochodzą również z badań przeprowadzonych przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej[10] oraz z finansowanych przez Komisję badań przeprowadzonych przez podmioty zewnętrzne[11].

W niniejszym sprawozdaniu podkreślono również przepisy dyrektywy, które wymagają przyjęcia praktycznych środków wykonawczych, oraz przedstawiono informacje na temat przyjęcia takich środków przekazane przez państwa członkowskie.

2. OCENA OGÓLNA

Zgodnie z art. 24 dyrektywy państwa członkowskie były zobowiązane do wprowadzenia w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania dyrektywy do 11 czerwca 2019 r. oraz były zobowiązane do niezwłocznego poinformowania o tym Komisji.

[9] COM(2018) 857 final, COM(2018) 858 final, COM(2019) 560 final, COM(2021) 144 final i COM(2023) 44 final.

[10] Badanie Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (2022) pt. „Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards" [Dzieci jako podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym – gwarancje procesowe], dostępne pod adresem: Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards | Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (europa.eu).

[11] Zob. na przykład: La Child Project, *Legal aid for children in criminal proceedings: Report on current European national frameworks* [*Pomoc prawna dla dzieci w postępowaniu karnym: sprawozdanie na temat obecnych ram krajowych w Europie*], dostępne pod adresem: https://lachild.eu/wp-content/uploads/2021/06/FINAL-LA-Child-European-report-EN.pdf; CLEAR-Rights Project, *Practices and gaps in legal aid systems for children in Belgium, France, Hungary, Romania and The Netherlands* [*Praktyki i luki w systemach pomocy prawnej dla dzieci w Belgii, Francji, na Węgrzech, w Rumunii oraz Niderlandach*], dostępne pod adresem: https://www.defenceforchildren.nl/media/6430/clear-rights_eu-review_en_fv.pdf.

Podejście do transpozycji dyrektywy różniło się w poszczególnych państwach członkowskich ze względu na różnice strukturalne między ich systemami wymiaru sprawiedliwości. Można wyróżnić trzy ogólne rodzaje podejść. **Pierwsza grupa państw członkowskich** przyjęła konkretne instrumenty prawne dotyczące gwarancji procesowych dla dzieci, np. w formie ustawy o wymiarze sprawiedliwości dla nieletnich, ustanowionej jako *lex specialis* w stosunku do ogólnych zasad postępowania karnego mających zastosowanie do wszystkich podejrzanych i oskarżonych. **Druga grupa państw członkowskich** zdecydowała się na wprowadzenie zmian dotyczących dzieci do swoich ogólnych przepisów proceduralnych, tj. ogólnych kodeksów postępowania karnego. **Trzecia grupa państw członkowskich** przewiduje przepisy dotyczące postępowań karnych z udziałem dzieci zarówno w swoich ogólnych kodeksach postępowania karnego, jak i w innych instrumentach prawnych właściwych dla postępowań przeciwko dzieciom, które popełniły czyn kwalifikujący się jako czyn zabroniony, przy czym same takie postępowania nie kwalifikują się jako postępowania karne na mocy prawa krajowego. W tych państwach członkowskich dzieci podlegają ogólnym zasadom postępowania karnego jedynie w drodze wyjątku w szczególnie poważnych przypadkach lub już od 17, a nie od 18 roku życia. We wszystkich innych przypadkach dzieci, które popełniły czyn kwalifikujący się jako czyn zabroniony, podlegają postępowaniu, którego odpowiednie państwa członkowskie nie uznają za postępowanie karne. Te państwa członkowskie nie uznają zatem, że dyrektywa ma zastosowanie do takich postępowań. Na podstawie kryteriów Engela opracowanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka i stosowanych przez Trybunał Sprawiedliwości w jego orzecznictwie[12] można jednak uznać, że postępowania te kwalifikują się jako postępowania karne objęte zakresem dyrektywy. W niektórych z tych państw członkowskich doprowadziło to do istotnych problemów związanych ze zgodnością przepisów proceduralnych mających zastosowanie do dzieci w takich postępowaniach z wymogami dyrektywy.

Bułgaria, Cypr, Czechy, Niemcy, Grecja, Chorwacja i Malta[13] nie zgłosiły środków transpozycji w wymaganym terminie. W związku z tym w czerwcu 2019 r. Komisja wszczęła przeciwko tym siedmiu państwom członkowskim postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 258 TFUE. Ponadto w maju 2020 r. Cypr otrzymał uzasadnioną opinię dotyczącą dalszego niedopełnienia obowiązku zgłoszenia środków transpozycji. Wszystkie siedem wspomnianych państw członkowskich zgłosiło następnie środki transpozycji.

We wszystkich państwach członkowskich stwierdzono problemy związane z zapewnieniem zgodności w odniesieniu do pełnej lub prawidłowej transpozycji dyrektywy. Spośród siedmiu spraw przeciwko państwom członkowskim dotyczących niedopełnienia obowiązku zgłoszenia środków transpozycji, wszczętych w czerwcu 2019 r., do tej pory zamknięto cztery sprawy, przeciwko Malcie, Cyprowi, Chorwacji i Czechom[14]. Pozostałe trzy państwa członkowskie są na etapie, w którym otrzymały uzupełniające wezwanie do usunięcia

[12] W odniesieniu do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zob. Engel i in. przeciwko Niderlandom, 8 czerwca 1976 r., pkt 80–82 oraz późniejsze orzecznictwo. W odniesieniu do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości zob. np. wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 5 czerwca 2012 r., Bonda, sprawa C-489/10, EU:C:2012:319, pkt 37 i nast. oraz późniejsze orzecznictwo.

[13] Cypr (nr ref. INFR(2019)0175); Niemcy (nr ref. INFR(2019)0183); Czechy (nr ref. INFR(2019)0180); Grecja (nr ref. INFR(2019)0191); Chorwacja (nr ref. INFR(2019)0203); Malta (nr ref. INFR(2019)0227).

[14] Cypr otrzymał również kolejną dodatkową uzasadnioną opinię przed zamknięciem sprawy.

uchybienia[15] w związku z częściowym niedopełnieniem obowiązku zgłoszenia środków transpozycji, w którym to wezwaniu podkreślono utrzymujące się braki w transpozycji. Od lipca 2023 r. Komisja wszczęła ponadto postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z niedopełnieniem obowiązku zgłoszenia środków transpozycji[16] lub częściowym[17] zgłoszeniem środków transpozycji wobec wszystkich pozostałych 18 państw członkowskich. Trzy spośród tych postępowań można już było ponownie zamknąć[18]. W związku z tym przeciwko 18 państwom członkowskim toczą się obecnie postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z częściowym niedopełnieniem obowiązku zgłoszenia krajowych środków transpozycji dyrektywy zgodnie z art. 260 ust. 3 TFUE. W odniesieniu do zgodności zgłoszonych środków transpozycji z dyrektywą przeprowadzono badanie i wstępną ocenę. W odpowiednim czasie Komisja podejmie również niezbędne kroki w celu wyeliminowania niedociągnięć stwierdzonych w tym kontekście poprzez wszczęcie postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 258 TFUE.

Ogólnie rzecz biorąc, zakres i charakter stwierdzonych niedociągnięć są różne. Należy zwrócić szczególną uwagę na trzy rodzaje problemów związanych ze zgodnością. Pierwszym rodzajem są problemy związane ze zgodnością z niektórymi przepisami dyrektywy, które to problemy można uznać za istotne ze względu na liczbę państw członkowskich, których transpozycja wykazuje takie same niedociągnięcia.

Drugi rodzaj istotnych problemów związanych ze zgodnością można uznać za szczególnie problematyczny ze względu na zakres jego wpływu, ponieważ dzieci, których dotyczy ten rodzaj problemów, są faktycznie wykluczone z korzystania z większości lub nawet wszystkich praw i gwarancji, do których są uprawnione na mocy dyrektywy. Tego rodzaju problemy pojawiają się w szczególności w związku z nieprawidłową transpozycją art. 2, określającego zakres dyrektywy, oraz nieprawidłową transpozycją art. 17 dyrektywy, który ma na celu zapewnienie, aby prawa, o których mowa w art. 4, 5, 6 i 8, art. 10–15 i art. 18 dyrektywy, były stosowane odpowiednio w odniesieniu do dzieci będących osobami, których dotyczy wniosek.

Trzeci rodzaj problemów związanych ze zgodnością z przepisami dotyczy braku zwrócenia uwagi na różnicę między zakresem i charakterem niektórych kluczowych standardów ochrony praw procesowych w odniesieniu do dorosłych podejrzanych i oskarżonych a ich zakresem i charakterem przewidzianym w dyrektywie w odniesieniu do dzieci. Na art. 6 dyrektywy regulujący kwestię pomocy adwokata oraz art. 4 i 5 regulujące prawo do informacji szczególnie wpływa brak uznania (a tym samym brak transpozycji) dodatkowych wymogów prawnych nałożonych na państwa członkowskie w odniesieniu do dzieci w porównaniu z osobami dorosłymi.

[15] Niemcy, Bułgaria, Grecja.
[16] Luksemburg (nr ref. INFR(2024)2002); Hiszpania (nr ref. INFR(2023)2176); Włochy (nr ref. INFR(2023)2090).
[17] Polska (nr ref. INFR(2023)2127); Szwecja (nr ref. 2023/2110); Węgry (nr ref. 2023/2109); Słowacja (nr ref. 2023/2108); Rumunia (nr ref. INFR(2023)2107); Austria (nr ref. INFR(2023)2106); Niderlandy (nr ref. INFR(2023)2089); Litwa (nr ref. 2023/2074); Słowenia (nr ref. 2021/2075); Estonia (nr ref. 2021/2076); Łotwa (nr ref. INFR(2023)2124); Francja (nr ref. INFR(2023)2125); Finlandia (nr ref. INFR(2023)2126); Belgia (nr ref. INFR(2023)2136); Portugalia (nr ref. INFR(2023)2091).
[18] Rumunia, Słowenia, Litwa.

Tego rodzaju brak zapewnienia pełnej zgodności z przepisami dyrektywy negatywnie wpływa na skuteczność przewidzianych w niej praw. Komisja będzie nadal podejmować wszelkie stosowne środki, aby temu zaradzić, w tym będzie prowadzić postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego zgodnie z art. 258/260 ust. 3 TFUE.

W tym kontekście należy również zauważyć, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Trybunał Sprawiedliwości) niedawno wydał swój pierwszy wyrok w sprawie wykładni dyrektywy – w sprawie C-603/22[19], która dotyczyła zastosowania dyrektywy do postępowań karnych w Polsce przeciwko trójce dzieci (17-letnich).

3. KONKRETNE ELEMENTY BĘDĄCE PRZEDMIOTEM OCENY

3.1. Zakres stosowania (art. 2) i postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania (art. 17)

Art. 2 ust. 1 określa zakres stosowania dyrektywy, która ma zastosowanie do dzieci będących podejrzanymi i oskarżonymi w postępowaniu karnym do czasu ostatecznego zakończenia tego postępowania. Oznacza to, że dyrektywa, co do zasady, ma zastosowanie natychmiast, gdy dziecko *de facto* staje się podejrzanym, co może mieć miejsce na przykład w przypadku, gdy zostało wskazane jako domniemany sprawca czynu zabronionego przez świadka lub ofiarę, niezależnie od tego, czy uznano już je za podejrzanego lub oskarżonego w drodze formalnego działania organów bądź też poinformowano je o tym, że jest podejrzanym lub oskarżonym o popełnienie czynu zabronionego. Ten szczególnie szeroki zakres stosowania dyrektywy jest ważny w odniesieniu do niektórych gwarancji, takich jak prawo do prywatności, które mają obowiązywać nawet zanim dziecko wejdzie w bezpośredni kontakt z organami dochodzeniowo-śledczymi i zostanie poinformowane o wszelkich podejrzeniach wobec niego. Należy również zauważyć, że chociaż niektóre przepisy dyrektywy, takie jak te dotyczące pomocy adwokata, mają mieć zastosowanie tylko wtedy, gdy dziecko zostanie poinformowane, że jest podejrzanym lub oskarżonym, brak takiego poinformowania dziecka przez właściwe organy, nawet jeśli w rzeczywistości już je podejrzewają, nie unieważnia prawa dziecka do korzystania z praw przysługujących mu na mocy dyrektywy od momentu, gdy zostanie ono faktycznie uznane za podejrzanego. Rozumowanie to zostało potwierdzone przez Trybunał Sprawiedliwości w kontekście stosowania dyrektywy 2012/13/UE i gwarantuje, że wszelkie niedopatrzenia ze strony właściwych organów w odniesieniu do powiadomienia podejrzanego o jego statusie w postępowaniu nie pozbawiają go jego praw.

Ponad jedna trzecia państw członkowskich nie przyznała jednak takiego samego zakresu ochrony na szczeblu krajowym. Niektóre państwa członkowskie stosują dyrektywę, a przynajmniej niektóre jej przepisy, do dzieci dopiero po formalnym uznaniu ich za podejrzanych lub oskarżonych (w niektórych państwach członkowskich łącznie

[19] Wyrok z dnia 5 września 2024 r., sprawa C-603/22, M.S. i in., ECLI:EU:C:2024:685.

podpadających pod pojęcie „oskarżonego") w drodze oficjalnego aktu lub gdy wejdą w bezpośredni kontakt z organami śledczymi, na przykład podczas przesłuchania przez policję. Pozostałe państwa członkowskie stosują zwykłe zasady postępowania karnego, które nie zapewniają szczególnej ochrony dzieciom w przypadkach, gdy popełniły one szczególnie poważne przestępstwo lub zasadniczo po ukończeniu 17. roku życia. W związku z tym w tych państwach członkowskich zasadniczo nie wszystkie dzieci korzystają z praw i gwarancji przewidzianych w dyrektywie. Zgodność z dyrektywą w tych przypadkach jest jedynie przypadkowa, gdy istnieją podobieństwa między niektórymi gwarancjami przewidzianymi dla dorosłych i gwarancjami dla dzieci określonymi w dyrektywie. Ogólnie rzecz biorąc, problemy związane ze zgodnością przy transpozycji zakresu dyrektywy są szczególnie problematyczne, ponieważ mogą skutecznie pozbawić dużą liczbę dzieci wszystkich środków ochrony przewidzianych w dyrektywie. Należy zauważyć, że wiele problemów związanych z transpozycją konkretnych przepisów materialnych dyrektywy jest związanych z nieprawidłową transpozycją jej zakresu stosowania.

W państwach członkowskich, które nie stosują krajowych gwarancji w odniesieniu do dzieci przed formalnym uznaniem ich za podejrzane lub oskarżone, odnotowano również problemy z transpozycją **art. 2 ust. 4**. Zgodnie z art. 2 ust. 4 dyrektywa ma zastosowanie do dzieci, które początkowo mogą być uważane za świadków, ale podczas przesłuchania składają obciążające je zeznania i w ten sposób stają się podejrzanymi. W takich przypadkach, jak wyjaśniono w motywie 29, przesłuchanie musi zostać wstrzymane do czasu powiadomienia dziecka, że jest podejrzanym lub oskarżonym, oraz otrzymania przez nie pomocy adwokata. Środki te są niezbędne do zagwarantowania, na przykład, że takie dzieci są świadome swojego prawa do nieobciążania samego siebie i prawa do nieskładania wyjaśnień oraz mogą skutecznie z nich korzystać.

Zgodnie z **art. 2 ust. 2** dyrektywa ma również zastosowanie do dzieci, które zostały aresztowane w następstwie wniosku o ekstradycję złożonego przez inne państwo członkowskie, np. na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, od chwili ich aresztowania w wykonującym nakaz państwie członkowskim. Takie rozszerzenie zakresu stosowania dyrektywy wyjaśniono bardziej szczegółowo w **art. 17** dyrektywy, w którym określono te prawa i gwarancje, które powinny mieć zastosowanie w równym stopniu do wszystkich dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi, niezależnie od tego, czy oczekują na ekstradycję czy też nie.

Ponad jedna trzecia wszystkich państw członkowskich nie dokonała wyraźnej transpozycji art. 2 ust. 2, a w konsekwencji nie rozszerzyła niektórych niezbędnych praw określonych w art. 17, takich jak prawo do przebywania w towarzystwie podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej przysługujące dzieciom oczekującym na przekazanie.

Na podstawie **art. 2 ust. 3** większość praw wynikających z dyrektywy nadal ma zastosowanie do dzieci, które osiągnęły pełnoletność w trakcie toczącego się przeciwko nim postępowania karnego, jeżeli właściwe organy uznają, że byłoby to właściwe w świetle wszystkich okoliczności sprawy, w tym ze względu na stopień dojrzałości oraz konieczność szczególnego traktowania danej osoby. Od momentu ukończenia przez młodą osobę 21. roku życia państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o zaprzestaniu stosowania dyrektywy, nawet jeśli postępowanie jest nadal w toku. W znacznej liczbie państw członkowskich stwierdzono problemy związane ze zgodnością z tym przepisem.

W niektórych państwach członkowskich do nakładania kar jest uprawniony organ inny niż sąd właściwy w sprawach karnych lub kary pozbawienia wolności można w odniesieniu do czynów zabronionych mniejszej wagi, takich jak wykroczenia drogowe, które mogą zostać stwierdzone w wyniku kontroli ruchu drogowego. **Art. 2 ust. 6** stanowi, że w takich przypadkach, w odniesieniu do czynów zabronionych mniejszej wagi i czynów zabronionych, za które nie można wymierzyć kary polegającej na pozbawieniu wolności, dyrektywę stosuje się do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych oraz jeżeli dziecko zostało pozbawione wolności.

Znaczna liczba państw członkowskich nie dokonała jednak rozróżnienia między postępowaniami w sprawie czynów zabronionych mniejszej wagi toczącymi się przed sądami właściwymi w sprawach karnych a postępowaniami toczącymi się przed innymi organami lub nie gwarantuje praw wynikających z dyrektywy w przypadku, gdy za określone czyny zabronione mniejszej wagi można wymierzyć karę polegającą na pozbawieniu wolności. Państwa te nie rozszerzają gwarancji krajowych na dzieci podejrzane lub oskarżone o czyny zabronione mniejszej wagi.

3.2. Definicje (art. 3)

W **art. 3** dyrektywy zdefiniowano kluczowe pojęcia, takie jak „dziecko", „podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej" i „odpowiedzialność rodzicielska". Stanowi on również, że jeżeli nie ma pewności, czy dana osoba ukończyła 18 lat, domniemywa się, że osoba ta jest dzieckiem – jest to wymóg, który nie został wyraźnie transponowany przez jedną trzecią wszystkich państw członkowskich do celów postępowania karnego.

3.3. Prawo do informacji (art. 4)

W **art. 4 ust. 1** określono, jakie informacje musi otrzymać dziecko podejrzane lub oskarżone o popełnienie czynu zabronionego i w jakich konkretnych terminach należy je przekazać. Oprócz praw przysługujących im zgodnie z dyrektywą 2012/13/UE dzieci powinny być zatem niezwłocznie informowane o ogólnych aspektach przebiegu postępowania, takich jak kolejne etapy postępowania. Prawie połowa państw członkowskich nie zapewnia tego w sposób jednoznaczny.

Dalsze informacje, które należy niezwłocznie przekazać, dotyczą pomocy prawnej i innych praw zapisanych w art. 5, 6, 14 i art. 15 ust. 4 dyrektywy, z których można i należy korzystać na wczesnym etapie postępowania. Informacje na temat prawa do indywidualnej oceny oraz innych praw zapisanych w art. 8, 10 i 11, art. 15 ust. 1 oraz art. 16 i 19, które mają zastosowanie w różnych momentach, w zależności od różnych systemów prawnych, należy przekazać na jak najwcześniejszym właściwym etapie. Wreszcie są pewne informacje, które należy przekazać w przypadku pozbawienia wolności, a mianowicie informacje dotyczące prawa do szczególnego traktowania w czasie pozbawienia wolności, przewidzianego w art. 12 dyrektywy.

Ogólnie rzecz biorąc, tylko kilka państw członkowskich wymaga od swoich właściwych organów stopniowego przekazywania wszystkich wymaganych informacji na różnych etapach postępowania wskazanych w dyrektywie. W większości państw członkowskich zakres informacji do przekazania jest bardziej ograniczony lub informacji na temat mających

zastosowanie praw proceduralnych i gwarancji udziela się jednocześnie. W tej ostatniej sytuacji łatwo można przytłoczyć dziecko. Celem stopniowego przekazywania informacji w dyrektywie jest bowiem przede wszystkim zapewnienie, aby dzieci mogły w pełni korzystać z kluczowych informacji na temat konkretnych praw dokładnie w momencie, gdy prawa te mają zastosowanie lub są istotne.

Wiele państw członkowskich nie wymaga również wyraźnie od właściwych organów przekazywania dzieciom informacji w prostym i przystępnym języku, zgodnie z wymogami **art. 4 ust. 2**. Inne państwa nie wprowadziły formalnie dostosowanego pouczenia o prawach dziecka, które będzie zawierać odniesienie do wszystkich ich praw wynikających z dyrektywy tak, jak transponowano je do prawa krajowego, zgodnie z wymogami **ust. 3**.

W tym kontekście należy zauważyć, że podczas konsultacji w tej sprawie niektóre z tych państw członkowskich wskazały, że opracowano konkretne pouczenia o prawach dziecka i że stosuje się je w praktyce, jednak nie dokonano transpozycji do prawa krajowego odpowiedniego obowiązku, co stanowi problem związany ze zgodnością.

3.4. Prawo dziecka do poinformowania podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej (art. 5)

Jak przypomniano w motywie 22 dyrektywy, państwa członkowskie powinny informować podmiot lub podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej (do podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej co do zasady zaliczają się oboje rodzice) o prawach procesowych dziecka. Informacje te należy przekazać jak najszybciej oraz w takim stopniu szczegółowości, jaki jest niezbędny do zabezpieczenia rzetelności postępowania i umożliwienia podmiotom odpowiedzialności rodzicielskiej wsparcia dziecka w skutecznym wykonywaniu z przysługujących mu praw. Zasada ta jest zapisana w **art. 5 ust. 1** dyrektywy, ale w większości państw członkowskich nie została transponowana zgodnie z dyrektywą.

Niektóre państwa członkowskie nie dokonały rozróżnienia między obowiązkiem informowania podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej o prawach dziecka wynikających z dyrektywy a obowiązkiem poinformowania ich, że dziecko zostało pozbawione wolności. Ten ostatni obowiązek zapisano w art. 5 ust. 2 dyrektywy 2013/48/UE, a nie w przedmiotowej dyrektywie. Występują jednak również pośrednie problemy związane ze zgodnością. Są one związane z nieprawidłową transpozycją art. 4 dotyczącego prawa dziecka do informacji, w przypadku gdy w niektórych państwach członkowskich, jak zauważono powyżej, prawo krajowe nie wymaga, aby dziecko otrzymało wszystkie informacje, które powinno otrzymać zgodnie z dyrektywą. Podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej lub inna stosowna osoba dorosła wskazana przez dziecko i zaakceptowana w tej roli przez właściwy organ zgodnie z **art. 5 ust. 2** muszą zasadniczo otrzymać tylko te same (niewystarczające) informacje co dziecko. Sytuacja ta powoduje pośredni problem ze zgodnością w wielu państwach członkowskich.

Ogólnie rzecz biorąc, w **21** państwach członkowskich stwierdzono problemy związane ze zgodnością w zakresie transpozycji art. 5 ust. 2 dotyczącego wskazania innej stosownej osoby dorosłej i przekazywania jej informacji. Poza pośrednim problemem związanym ze zgodnością, który dotyczy art. 4, problemy związane ze zgodnością wynikają m.in. z braku precyzji w transpozycji ściśle ograniczonych podstaw do odstąpienia od pierwotnego prawa

podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej do otrzymywania informacji z jednej strony lub z nieuznania innej stosownej osoby dorosłej wskazanej przez dziecko jako strony równorzędnej z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej w zakresie praw i przywilejów procesowych z drugiej strony.

Pierwszy z wymienionych problemów wiąże się również z problemami związanymi ze zgodnością odnotowanymi w odniesieniu do transpozycji **art. 5 ust. 3** dyrektywy, który przewiduje procedurę stosowaną w przypadku ustania okoliczności uzasadniających odmowę udzielenia informacji podmiotom odpowiedzialności rodzicielskiej.

3.5. Pomoc adwokata (art. 6)

Art. 6 ust. 1 przypomina o prawie dostępu do adwokata zapisanym w dyrektywie 2013/48/UE i wzmacnia to prawo. Chociaż przeciwko państwom członkowskim toczy się obecnie **9** postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z nieprawidłową transpozycją dyrektywy 2013/48/UE[20], żaden żadnego ze zgłoszonych środków transpozycji tej dyrektywy nie uznano za naruszający to prawo. Niemniej jednak środki transpozycji zgłoszone przez państwa członkowskie w wielu przypadkach nie spełniają wymogów przedmiotowej dyrektywy określonych w kolejnych ustępach art. 6.

Art. 6 ust. 2 nakłada na państwa członkowskie ogólny obowiązek zapewnienia dzieciom pomocy adwokata w sposób umożliwiający im skuteczne wykonywanie przysługującego im prawa do obrony. Pomoc adwokata należy w tym kontekście rozumieć jako wsparcie prawne i reprezentację przez adwokata w postępowaniu karnym. Jeżeli dziecko lub podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej nie wskaże adwokata, muszą to uczynić właściwe organy.

Szczegółowe wymogi proceduralne, które mają na celu zapewnienie, by pomoc adwokata była zagwarantowana w sposób umożliwiający skuteczne wykonywanie prawa do obrony, określono w ust. 3–8. Nie wszystkie z nich zostały jednak transponowane zgodnie z dyrektywą w wielu państwach członkowskich (co omówiono bardziej szczegółowo poniżej). Z tego względu zgodność z ogólną zasadą określoną w art. 6 ust. 2 nie jest gwarantowana we wszystkich okolicznościach w większości systemów prawnych państw członkowskich.

Na przykład ponad połowa państw członkowskich nie osiągnęła w pełni zgodnej transpozycji **art. 6 ust. 3**, który zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia dzieciom pomocy adwokata bez zbędnej zwłoki po tym, jak zostaną poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi. W dyrektywie wymieniono cztery możliwe najwcześniejsze momenty w postępowaniu, w których należy uruchomić pomoc prawną.

W niektórych z tych państw członkowskich, które nie zapewniły zgodności, pomoc prawna nie jest jeszcze zagwarantowana, jeżeli dziecko jest już podejrzanym w postępowaniu przygotowawczym, ale nie zostało jeszcze wskazane jako takie, ponieważ w danym systemie prawnym nie uznaje się pojęcia pojęcie podejrzanego. Wiąże się to z nieprawidłową

[20] Czechy (INFR(2021)2107), Włochy (INFR(2023)2006), Niderlandy (INFR(2023)2007), Słowacja (INFR(2023)2008), Słowenia (INFR(2023)2010), Polska (INFR(2024)2073), Bułgaria (INFR(2024)2003), Estonia (INFR(2021)2135), Węgry (INFR(2021)2137).

transpozycją zakresu stosowania dyrektywy[21]. Pomocy prawnej bez zbędnej zwłoki nie zapewnia się również we wszystkich sprawach w tych państwach członkowskich, w których postępowanie przeciwko dziecku może podlegać zwykłym przepisom postępowania karnego, a nie przepisom dotyczącym dzieci. W innych państwach członkowskich nadal można zapewnić wyznaczenie adwokata dla dziecka, ale nie ma pewności prawnej co do tego, czy adwokat musi być obecny i skutecznie pomagać dziecku podczas poszczególnych czynności określonych w dyrektywie bez konieczności żądania przez dziecko jego obecności/uczestnictwa. W niektórych systemach prawnych to adwokaci mają prawo decydować, czy ich obecność jest konieczna czy nie, a zatem odmawiają obecności, podczas gdy dyrektywa stanowi, że obecność adwokata na miejscu jest prawem przysługującym dziecku. Podobne problemy związane ze zgodnością mają wpływ na transpozycję **art. 6 ust. 4**, który stanowi, że w ramach pomocy adwokata, którą należy zapewnić, państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia dzieciom prawa do spotkania się z adwokatem na osobności przed przesłuchaniem. Należy również dopilnować, aby adwokat był obecny i mógł skutecznie uczestniczyć w przesłuchaniu oraz aby dzieci miały zapewnioną pomoc adwokata podczas niektórych przewidzianych w dyrektywie czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów. W wielu państwach członkowskich obecności i aktywnej pomocy adwokata nie zawsze wymaga się we wszystkich tych sytuacjach. Niektóre państwa członkowskie na przykład nie gwarantują osobistego spotkania z adwokatem przed przesłuchaniem.

Art. 6 ust. 5 gwarantuje poufność porozumiewania się między dziećmi a ich adwokatem, niezależnie od formy, takiej jak spotkania, korespondencja lub rozmowy telefoniczne. Nie wszystkie państwa członkowskie wyraźnie rozszerzają jednak zakres poufności na wszystkie rodzaje komunikacji.

Prawo do pomocy adwokata nie ma jednak charakteru bezwzględnego. Dyrektywa przewiduje dwie podstawy odstępstwa od przepisów dotyczących pomocy adwokata, jeden oparty na zasadzie proporcjonalności (art. 6 ust. 6), a drugi ze względu na wyjątkową i tymczasową konieczność (art. 6 ust. 8).

W przypadku, gdy jest to zgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, państwa członkowskie mogą, zgodnie z **art. 6 ust. 6**, odstąpić od zapewnienia pomocy adwokata, jeżeli pomoc ta byłaby nieproporcjonalna w świetle okoliczności sprawy. Odstępstwo oparte na zasadzie proporcjonalności wymaga zatem indywidualnej oceny każdego przypadku, uwzględniającej wagę zarzucanego czynu zabronionego, złożoność sprawy i środki, które można zastosować w związku z takim czynem zabronionym. W każdym przypadku należy przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka, a dzieci muszą nadal korzystać z pomocy adwokata, gdy są postawione przed właściwym sądem lub sędzią, który ma rozstrzygnąć w sprawie aresztowania, a także w czasie trwania aresztowania. Co ważne, nie można orzekać kary pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie korzystało z pomocy adwokata w sposób umożliwiający mu skuteczne wykonywanie prawa do obrony.

Większość państw członkowskich skorzystała z tej możliwości w jakiejś formie, ale niekoniecznie w pełnej zgodności z dyrektywą. Na przykład wiele państw członkowskich nie ogranicza okoliczności, w których to odstępstwo oparte na zasadzie proporcjonalności jest

[21] Zob. sekcja 3.1.

ograniczone, w takim samym stopniu jak w dyrektywie. W szczególności niektóre państwa członkowskie nie wymagają rzeczywistej oceny każdego przypadku z uwzględnieniem wszystkich okoliczności danej sprawy. Zamiast tego stosują one jedynie możliwość odstępstwa w oparciu o ogólne kryteria, takie jak waga czynu zabronionego. Nie jest to wystarczające, aby zagwarantować najlepszy interes dziecka, ponieważ mogą istnieć okoliczności związane z koniecznością szczególnego traktowania dziecka lub poziomem dojrzałości dziecka, które wpływają na jego zdolność do właściwego zrozumienia i uczestnictwa w postępowaniu, a zatem przemawiają przeciwko odstępstwu od pomocy adwokata, nawet jeśli spełnione są pewne ogólne kryteria.

Państwa członkowskie nie mogą również odstąpić od zapewnienia pomocy adwokata tylko dlatego, że adwokat nie stawił się na czas na konkretną czynność dochodzeniowo-śledczą lub związaną z gromadzeniem dowodów, taką jak przesłuchanie, w przypadku której pomoc należy standardowo zapewnić. **Art. 6 ust. 7** dyrektywy stanowi, że w takich przypadkach właściwe organy muszą odroczyć czynność na inny rozsądny termin, tak aby umożliwić przybycie adwokata. W przypadku, gdy dziecko nie ustanowiło adwokata, organy powinny odroczyć czynność do czasu zorganizowania dziecku adwokata.

Jak jednak zauważono w kontekście dyskusji na temat ust. 3 i 4, niektóre państwa członkowskie nie wymagają bezwzględnie, aby dziecko korzystało z pomocy adwokata we wszystkich przypadkach przewidzianych w dyrektywie. Sytuacja ta ma również wpływ na transpozycję art. 6 ust. 7.

Jeżeli chodzi o oparte na konieczności czasowe odstępstwa od wymogu zapewnienia pomocy adwokata, **art. 6 ust. 8** zezwala państwom członkowskim, w wyjątkowych okolicznościach i wyłącznie na etapie postępowania przygotowawczego, na tymczasowe przeprowadzenie czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów pod nieobecność adwokata z ważnych powodów określonych w dyrektywie. Obejmuje to na przykład pilną potrzebę zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej osoby lub zabezpieczenia ważnych dowodów dotyczących poważnego przestępstwa. Oczywiście takie odstępstwo można również stosować tylko wtedy, gdy ocena szczególnych okoliczności danego przypadku, w tym w odniesieniu do wszelkich okoliczności związanych z koniecznością szczególnego traktowania dziecka, uzasadnia taką decyzję, z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka. Co ważne, każda decyzja o zastosowaniu takiego odstępstwa musi zostać podjęta przez organ sądowy lub podlegać kontroli sądowej.

Znaczna większość państw członkowskich przewiduje taką możliwość odstępstwa, ale niekoniecznie w pełnej zgodności z dyrektywą. Niektóre przewidują szersze podstawy czasowego odstępstwa lub nie uwzględniają wymogu „pilności" ustanowionego w dyrektywie. Rozwiązanie to jest problematyczne, ponieważ takie odstępstwa od pomocy adwokata zawsze niosą ze sobą ryzyko naruszenia skutecznego wykonywania przez dziecko prawa do obrony i należy je stosować wyłącznie w sposób ściśle ograniczony. W szczególności dzieci mogą nieumyślnie obciążyć same siebie, ponieważ nie w pełni rozumieją zakres swojego prawa do nieskładania wyjaśnień i prawa do nieobciążania samego siebie lub czują się zastraszone i zmuszone do odpowiedzi na pytania.

3.6. Prawo do indywidualnej oceny (art. 7)

W postępowaniach karnych przeciwko dzieciom kluczowe znaczenie ma indywidualna ocena dzieci w celu zidentyfikowania ich szczególnych potrzeb w zakresie ochrony, kształcenia, szkolenia i integracji społecznej. Uregulowano to w **art. 7 ust. 1 i 2**. Jak określono w ust. 2, w indywidualnej ocenie należy w szczególności uwzględnić osobowość i stopień dojrzałości dziecka, jego sytuację ekonomiczną, społeczną i rodzinną, a także konieczność szczególnego traktowania dziecka ze względu na np. trudności w uczeniu się i komunikowaniu.

Wyników oceny nigdy nie powinno się wykorzystywać jako formy nieoficjalnych „dowodów" kontekstowych przeciwko nim, lecz powinno się je wykorzystywać wyłącznie do ustalenia, zgodnie z **art. 7 ust. 4**, czy i w jakim zakresie dzieci wymagałyby zastosowania szczególnych środków w trakcie postępowania karnego, zakresu ich odpowiedzialności karnej oraz adekwatności określonej kary lub środka wychowawczego.

Przepisy krajowe dotyczące przeprowadzania indywidualnych ocen i ich celu nie są zgodne z dyrektywą w co najmniej połowie państw członkowskich. Jeżeli chodzi o transpozycję zakresu podmiotowego prawa do indywidualnej oceny, problem związany ze zgodnością pojawia się w państwach członkowskich, które nie wymagają indywidualnej oceny wszystkich dzieci, takich jak dzieci w wieku powyżej 17 lat, lub nie przewidują indywidualnych ocen we wszystkich rodzajach spraw, takich jak te, w których postępowanie jest regulowane zwykłymi przepisami postępowania karnego, a nie właściwymi dla dzieci. Wiąże się to z nieprawidłową transpozycją zakresu stosowania dyrektywy[22]. Ponadto niektóre państwa członkowskie uznały indywidualną ocenę za co do zasady opcjonalną, przeprowadzaną według uznania prokuratury, a nie obowiązkową. W takich przypadkach nie ma pewności prawa, że indywidualna ocena będzie zawsze przeprowadzana, jeżeli wymaga tego dyrektywa, nawet jeżeli niewiążące wytyczne zachęcają prokuratorów do przestrzegania jej zasad. Ponadto w niektórych państwach członkowskich zakres przedmiotowy oceny, która ma zostać przeprowadzona, jest bardziej ograniczony, niż przewidziano w dyrektywie. Często nie uregulowano również, w jaki sposób wszystkie niezbędne i istotne informacje będą gromadzone, w przypadkach gdy nie uczyniły tego jeszcze inne właściwe organy, takie jak służby odpowiedzialne za ochronę dzieci.

Jeżeli chodzi o cel indywidualnej oceny i jej rolę w podejmowaniu decyzji w ramach postępowania karnego, państwa członkowskie często nie wprowadzały wyraźnych przepisów w prawie krajowym. W przypadku gdy cel jest określony w prawie krajowym, ogranicza się on głównie zapewnienia informacji na potrzeby wydania wyroku. W przypadku gdy wyników indywidualnej oceny nie bierze się pod uwagę we wszystkich głównych decyzjach mających wpływ na dziecko w trakcie całego postępowania, jej funkcja jako kluczowego narzędzia gwarantującego, że postępowanie jest przyjazne dziecku i oparte na najlepszym interesie dziecka, jest poważnie ograniczona.

Aby wyniki indywidualnej oceny mogły w praktyce pozytywnie wpływać na kluczowe decyzje podjęte wobec dziecka już na etapie postępowania przygotowawczego, **ust. 5** stanowi, że ocenę należy przeprowadzić na najwcześniejszym odpowiednim etapie postępowania i z zastrzeżeniem **ust. 6**, najpóźniej przed wniesieniem formalnego aktu

[22] Zob. sekcja 3.1.

oskarżenia. W wyjątkowych okolicznościach, np. gdy dziecko zostało aresztowane, a oczekiwanie na indywidualny raport z oceny niepotrzebnie przedłużyłoby to aresztowanie, ocenę można przedstawić dopiero na początku rozprawy przed sądem. W motywie 38 wyjaśniono, że zasadność i skuteczność środków lub rozstrzygnięć podjętych przed przeprowadzeniem indywidualnej oceny może zostać ponownie zbadana po udostępnieniu indywidualnej oceny.

Mimo że większość państw członkowskich przewiduje, że indywidualna ocena powinna być dostępna najpóźniej przed wniesieniem aktu oskarżenia lub przynajmniej przed rozpoczęciem rozprawy przed sądem, większość środków transponujących nie precyzuje tego najwcześniejszego odpowiedniego momentu.

Nawet jeśli indywidualne oceny przeprowadza się najwcześniejszym odpowiednim etapie, mogą one być niskiej jakości, ponieważ bardzo niewiele państw członkowskich wyraźnie wymaga, aby dziecko i jego podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej, w stosownych przypadkach, byli ściśle zaangażowani w ocenę lub aby ocena była aktualizowana przez cały czas trwania postępowania, jeżeli istnieje ku temu powód, zgodnie z wymogami **art. 7 ust. 7 i 8**. Ponadto niektóre państwa członkowskie nie uregulowały skutecznie, przez kogo i z jakich źródeł będą gromadzone niezbędne/istotne informacje w przypadkach, gdy informacje na temat dziecka i jego sytuacji nie są łatwo dostępne już od innych właściwych organów, takich jak służby odpowiedzialne za ochronę dzieci. Wpływa to na zapewnienie przez te państwa członkowskie zgodności z wymogiem przeprowadzania indywidualnych ocen przez wykwalifikowany personel przy zastosowaniu, w miarę możliwości, multidyscyplinarnego podejścia. Zgodnie z **art. 7 ust. 9** państwa członkowskie mogą odstąpić od obowiązku przeprowadzenia indywidualnej oceny, jeżeli jest to zgodne z najlepszym interesem dziecka i uzasadnione z uwzględnieniem szczególnych okoliczności danej sprawy, takich jak to, czy w ostatnim czasie dziecko było już przedmiotem indywidualnej oceny. Chociaż większość państw członkowskich, które zdecydowały się na wprowadzenie tego odstępstwa, uczyniło to zgodnie z dyrektywą, w kilku z nich nie wymaga się prawnie indywidualnej oceny stosowania tego odstępstwa w każdym przypadku.

3.7. Prawo do badania lekarskiego (art. 8)

Aby chronić zdrowie i integralność osobistą dziecka pozbawionego wolności, **art. 8 ust. 1** dyrektywy zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia takim dzieciom bez zbędnej zwłoki prawa do profesjonalnego i minimalnie inwazyjnego badania lekarskiego, przeprowadzanego zgodnie z ust. 3, z inicjatywy właściwych organów lub dziecka, jego adwokata lub podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, udokumentowanego w formie pisemnej (zob. **ust. 4**) i w razie potrzeby aktualizowanego (zob. **ust. 5**). Celem takiego badania jest ocena ogólnego stanu psychicznego i fizycznego dziecka, a w szczególności, jak określono w **ust. 2**, czy stan dziecka pozwala na jego przesłuchanie lub przeprowadzenie wobec niego innych czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanym z gromadzeniem dowodów, lub zastosowanie wszelkich środków zastosowanych lub przewidzianych wobec dziecka, takich jak długotrwałe pozbawienie wolności w areszcie tymczasowym. Badanie jest również wymagane jako podstawa do ustalenia, czy należy udzielić pomocy medycznej (zob. **ust. 4**).

Chociaż wszystkie państwa członkowskie zapewniają możliwość przeprowadzenia pewnego rodzaju badań lekarskich, gdy dzieci są pozbawione wolności w policyjnej izbie zatrzymań lub areszcie tymczasowym, nie zawsze wymaga się, by takie badania były przeprowadzane bez zbędnej zwłoki.

W wielu systemach prawnych nie przewidziano również wyraźnie, że należy brać wyniki badania lekarskiego brane pod uwagę w celu ustalenia, stan dziecka pozwala na poddanie go określonym czynnościom proceduralnym lub przymusowym. Właściwe organy dochodzeniowo-śledcze często decydują o tym, czy zażądać dokumentacji medycznej w tym celu, co jest niezgodne z dyrektywą.

3.8. Audiowizualny zapis przesłuchania (art. 9)

Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym nie zawsze są w stanie zrozumieć treść przesłuchań, w których uczestniczą. Aby zapewnić wystarczającą ochronę takich dzieci, przesłuchanie dzieci przez policję lub inne organy ścigania w trakcie postępowania karnego należy nagrywać w postaci zapisu audiowizualnego, jeżeli, jak określono w **art. 9 ust. 1**, jest to proporcjonalne w danym przypadku. Właściwe organy odpowiedzialne za przesłuchanie powinny brać pod uwagę w szczególności ewentualną obecność adwokata oraz fakt pozbawienia dziecka wolności, oraz muszą dopilnować, aby uwzględniano przede wszystkim najlepszy interes dziecka.

W przypadku gdy prawo krajowe przewiduje taki zapis przesłuchania wyłącznie na podstawie pewnych ogólnych kryteriów i nie wymaga uwzględnienia szczególnych okoliczności danej sprawy, takich jak niepełnosprawność intelektualna lub psychospołeczna dziecka, które mogłyby uzasadniać zastosowanie zapisu audiowizualnego, jest wątpliwe, czy taka transpozycja jest zgodna z dyrektywą. Niewystarczająca infrastruktura techniczna nie stanowi podstawy do odstępstwa od przepisów dotyczących zapisu audiowizualnego ustanowionych w dyrektywie. Systemowego braku inwestycji w odpowiednią infrastrukturę techniczną nie można traktować jako nierozwiązywalnego problemu technicznego, który mógłby uzasadniać odstępstwo od przepisów dyrektywy dotyczących zapisu audiowizualnego. Ogólnie rzecz biorąc, takie problemy odnotowano w odniesieniu do transpozycji art. 9 w dwóch trzecich państw członkowskich.

3.9. Ograniczenie pozbawienia wolności (art. 10)

Dzieci znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji, gdy są pozbawione wolności, zwłaszcza w policyjnej izbie zatrzymań lub w areszcie tymczasowym. Każde pozbawienie wolności wiąże się z możliwym ryzykiem doznania krzywdy w odniesieniu do ich rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego, a także ich udanej reintegracji społecznej. W dyrektywie ustanawia się zatem dwie kluczowe zasady, których powinny przestrzegać właściwe organy, gdy pozbawiają dziecka wolności.

Pierwsza zasada polega na tym, że pozbawienie wolności dziecka na każdym etapie postępowania musi ograniczone do jak najkrótszego stosownego okresu, z należytym uwzględnieniem wieku i indywidualnej sytuacji dziecka, a także szczególnych okoliczności danej sprawy (**art. 10 ust. 1**). Druga zasada polega na tym, że pozbawienie wolności, w szczególności aresztowanie, musi być zawsze środkiem ostatecznym, a decyzje o zastosowaniu tymczasowego aresztowania muszą być oparte na uzasadnionym

rozstrzygnięciu, podjętym bez zbędnej zwłoki i podlegającym okresowej kontroli dokonywanej przez sąd w rozsądnych odstępach czasu (**art. 10 ust. 2**).

Ponad jedna trzecia wszystkich państw członkowskich nie transponowała ani pierwszej, ani drugiej zasady w pełnej zgodności z dyrektywą. Pewną rolę odgrywają tu powtarzające się problemy związane ze zgodnością, w tym nieprawidłowa transpozycja zakresu stosowania dyrektywy[23] oraz ogólny brak wyraźnego wymogu prawnego w prawodawstwie krajowym wielu państw członkowskich, aby właściwe organy przeprowadzały szczegółowe oceny poszczególnych przypadków, uwzględniające szczególne okoliczności dziecka i sprawę, w szczególności w celu określenia potencjalnej adekwatności środków alternatywnych[24].

3.10. Środki alternatywne (art. 11)

Art. 11 dyrektywy zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, aby w miarę możliwości wobec dzieci stosowane były środki alternatywne wobec pozbawienia wolności. Takie środki alternatywne mogą obejmować zakaz przebywania dziecka w określonych miejscach, nakaz zamieszkania w konkretnym miejscu, ograniczenia dotyczące kontaktów z konkretnymi osobami, obowiązek stawiania się przed właściwymi organami, udział w programach edukacyjnych lub, pod warunkiem wyrażenia zgody przez dziecko, poddanie się leczeniu terapeutycznemu lub leczeniu odwykowemu (zob. motyw 46).

Większość państw członkowskich przewiduje takie alternatywne środki, ale ich rodzaj różni się w poszczególnych państwach członkowskich, a nawet w poszczególnych regionach tych państw. Zaledwie kilka państw członkowskich nie gwarantuje dostępności więcej niż jednego środka alternatywnego w prawie krajowym lub nie gwarantuje środków alternatywnych wszystkim dzieciom.

W tym kontekście należy zauważyć, że w dyrektywie mówi się o środkach alternatywnych w liczbie mnogiej, co oznacza, że na mocy prawa powinno być dostępnych więcej niż jeden potencjalny środek alternatywny, biorąc pod uwagę szeroki zakres możliwych środków, z których państwa członkowskie mogą zasadniczo wybierać. Głównym wyzwaniem związanym z zapewnieniem, aby dzieci faktycznie korzystały ze stosowania takich środków alternatywnych, jest jednak praktyka sądowa, której wyniki różnią się w poszczególnych państwach członkowskich.

3.11. Szczególne traktowanie w przypadku pozbawienia wolności (art. 12)

Art. 12 ust. 1 dyrektywy wymaga, aby aresztowane dzieci były odseparowane od osób dorosłych, chyba że rozwiązanie przeciwne zostanie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka. Podobnie **art. 12 ust. 2** wymaga, by dzieci przetrzymywane w policyjnej izbie zatrzymań były odseparowane od osób dorosłych, chyba że jest to zgodne z najwyższym dobrem dziecka lub w wyjątkowych okolicznościach takie odseparowanie nie jest możliwe. Ta ostatnia możliwość odstępstwa może mieć zastosowanie w sprawach mających miejsce na obszarach słabo zaludnionych, gdzie posterunki policji nie są wyposażone w oddzielne pomieszczenia do przetrzymywania dzieci, ponieważ zajmują się bardzo małą liczbą spraw

[23] Zob. sekcja 3.1.
[24] Zob. sekcja 3.6 dotycząca prawa do indywidualnej oceny.

z ich udziałem. W takich okolicznościach dzieci muszą być jednak przetrzymywane razem z osobami dorosłymi w sposób zgodny z najwyższym dobrem dziecka.

Zasad tych nie przestrzega się w pełni w prawie krajowym w około jednej trzeciej państw członkowskich. Należy zwrócić uwagę na różnicę między przepisami dotyczącymi odseparowania w policyjnej izbie zatrzymań i w areszcie tymczasowym, jeśli chodzi o możliwość odstępstwa. W odniesieniu do tymczasowego aresztowania dyrektywa wymaga, aby wspólne przetrzymywanie mogło być zorganizowane tylko wtedy, gdy dziecko ze względu na jego najwyższe dobro rzeczywiście nie powinno być odseparowane. Problemy strukturalne związane z dostosowaniem infrastruktury zatrzymań nie stanowią uzasadnionej podstawy do odstępstwa od tej zasady.

Odnotowano również szereg przypadków, w których starania państw członkowskich zmierzające do transpozycji **art. 12 ust. 3 i 4** skutkowały osłabieniem przestrzegania prawa dziecka do bycia, co do zasady, odseparowanym od osób dorosłych, nawet młodych dorosłych, którzy właśnie ukończyli 18 lat.

Ust. 3 i 4 przewidują rozszerzenie bardziej wspierającego i ochronnego systemu pozbawienia wolności dla dzieci na osoby, które osiągną pełnoletność w trakcie pobytu w ośrodku detencyjnym (przynajmniej do ukończenia przez nie 21 lat). Problem w niektórych państwach członkowskich polega na tym, że rozszerzenie wspólnego przetrzymywania z dziećmi jest w rzeczywistości przewidziane domyślnie, zamiast być uzależnione od indywidualnej oceny każdego przypadku, z uwzględnieniem najwyższego dobra dzieci, z którymi młody dorosły byłby przetrzymywany. W innych państwach członkowskich prawo krajowe jest sformułowane w sposób, który sugeruje, że młodzi dorośli byliby przetrzymywani oddzielnie od dzieci i innych osób dorosłych, ale nadal istnieje brak pewności prawa co do takiej interpretacji.

Oprócz oddzielnego przetrzymywania dzieci z osobami dorosłymi, konieczne są inne specjalne środki ochronne i wspierające, aby zapewnić dzieciom dobre samopoczucie i zdolność do reintegracji, w szczególności w przypadku tymczasowego aresztowania. **Art. 12 ust. 5** zobowiązuje zatem państwa członkowskie do zastosowania w odniesieniu do dzieci przebywających w areszcie tymczasowym odpowiednich środków w pięciu istotnych obszarach, które to środki zapewnią dzieciom m.in. skuteczne wykonywanie prawa do życia rodzinnego poprzez regularne kontakty w formie wizyt i korespondencji z rodzicami, rodziną i przyjaciółmi. Takie środki powinny również, w stosownych przypadkach i w odpowiednim zakresie, obejmować sytuacje zatrzymania w policyjnej izbie zatrzymań oraz, w przypadkach przewidzianych w prawie krajowym, inne sytuacje pozbawienia wolności.

Wszystkie państwa członkowskie przyjęły środki, w tym przepisy prawne, których celem jest, przynajmniej w pewnym stopniu, zapewnienie w szczególności zdrowia dzieci w czasie pozbawienia wolności. Inne wymogi, takie jak zapewnienie poszanowania wolności religii lub przekonań dzieci, są realizowane głównie poprzez ogólne przepisy dotyczące ochrony wolności religii. Wiele państw członkowskich zgłosiło również ogólne przepisy prawa krajowego, które zapewniają prawo do godnego traktowania zgodnie z obowiązującymi standardami praw człowieka.

W wielu państwach członkowskich zgłoszone środki transpozycji są (częściowo) niewystarczające do osiągnięcia standardów przewidzianych w dyrektywie z jednego

z następujących powodów: środki nie są wystarczająco szczegółowe lub nie można ich uznać za skuteczne w celu zapewnienia praw i standardów przewidzianych w dyrektywie, ich zakres jest niewystarczający, aby objąć wszystkie kluczowe cele określone w dyrektywie lub formy pozbawienia wolności w wymaganym zakresie, lub nie obejmują wszystkich dzieci pozbawionych wolności (skutek niezgodnej transpozycji zakresu dyrektywy). Podczas konsultacji kilka państw członkowskich wskazało również na istnienie dodatkowych praktycznych środków wykonawczych, takich jak ustanowienie programów wsparcia i programów edukacyjnych, które są oferowane dobrowolnie, regularnie lub doraźnie przez odpowiednie służby socjalne lub edukacyjne, a niektóre państwa członkowskie podkreśliły indywidualizację leczenia każdego dziecka. Ogólnie jednak stwierdzono, że większość państw członkowskich nie wykazała w pełni zgodnej transpozycji art. 12 ust. 5.

Podobnie około połowa państw członkowskich nie przyjęła szczególnych środków w celu zapewnienia, aby pozbawione wolności dzieci mogły, tak szybko, jak to jest możliwe, spotkać się z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej, przy czym zgodnie z **art. 12 ust. 6** dyrektywy państwa członkowskie są zobowiązane przynajmniej do podjęcia starań w tym zakresie.

3.12. Terminowe i staranne rozpoznawanie spraw (art. 13)

Art. 13 ust. 1 i 2 dyrektywy nakłada na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia wszelkich odpowiednich środków w celu zapewnienia, by postępowania karne z udziałem dzieci były prowadzone w trybie pilnym i z należytą starannością, a same dzieci były zawsze traktowane w sposób, który chroni ich godność, jest odpowiedni do ich wieku, dojrzałości i poziomu zrozumienia oraz uwzględnia wszelkie ich szczególne potrzeby, w tym wynikające z ewentualnych trudności w komunikowaniu się.

Podobnie jak w kontekście szczególnych środków dla dzieci pozbawionych wolności, większość państw członkowskich uważa, że wymogi te są wystarczająco skuteczne dzięki ogólnym przepisom prawa krajowego, takim jak zasady konstytucyjne, które wymagają poszanowania godności jednostki i obowiązujących standardów praw człowieka, w tym Konwencji ONZ o prawach dziecka, którą ratyfikowały wszystkie państwa członkowskie UE.

3.13. Prawo do ochrony prywatności (art. 14)

Należy w jak najlepszy sposób zapewnić prywatność dzieci podczas postępowania karnego, w tym ich danych osobowych zawartych w aktach sprawy karnej, aby zapobiec m.in. stygmatyzacji jako przeszkodzie w ich reintegracji społecznej. Odpowiedni wymóg dotyczący ochrony dzieci określono odpowiednio w **art. 14 ust. 1** dyrektywy.

Art. 14 ust. 2 wymaga, aby rozprawa oraz posiedzenia sądowe z udziałem dzieci były zwyczajowo prowadzone z wyłączeniem jawności lub aby zezwolono sądom lub sędziom na nakazanie wyłączenia jawności, natomiast w **ust. 3** dodaje się, że należy wprowadzić odpowiednie środki w celu zapewnienia, aby audiowizualne zapisy przesłuchania nie były rozpowszechniane publicznie.

Pewne niewielkie problemy związane ze zgodnością odnotowano w zakresie transpozycji któregokolwiek z tych przepisów w zaledwie kilku państwach członkowskich. Jednak wydaje się, że w wielu państwach członkowskich zakres przepisów krajowych transponujących

ogólne prawo do prywatności dzieci określone w art. 14 ust. 1 nie obejmuje dzieci, które są podejrzane o popełnienie czynu zabronionego, ale nie właściwe organy nie uznały ich jeszcze oficjalnie za podejrzanych lub oskarżonych (lub zastosowały pojęcie równoważne tym terminom w państwach członkowskich). Wiąże się to z nieprawidłową transpozycją zakresu stosowania dyrektywy[25].

W każdym razie państwa członkowskie muszą, zgodnie z **art. 14 ust. 4** i przestrzegając wolności słowa i informacji, a także wolności i pluralizmu mediów, zachęcać media, by podejmowały środki samoregulacji dla osiągnięcia celów określonych w przepisach dyrektywy dotyczących prywatności.

W związku z tym większość państw członkowskich nie zgłosiła oficjalnie środków transpozycji tego przepisu. W odpowiedzi na konsultacje Komisji w sprawie praktycznych środków wykonawczych ponad jedna trzecia państw członkowskich wskazała jednak, że media są przynajmniej częściowo związane środkami ustawodawczymi zakazującymi rozpowszechniania danych osobowych, obrazów lub nagrań dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi. Kwestię tę uzupełnia samoregulacja. Inne państwa członkowskie wskazały, że media w ich systemie prawnym działają zgodnie z wytycznymi wydanymi przez specjalne krajowe organy administracyjne lub zgodnie z samodzielnie narzuconymi i monitorowanymi kodeksami etycznymi bez interwencji państwa.

3.14. Prawo do tego, aby dziecku towarzyszył w postępowaniu podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej (art. 15)

Wprowadzono gwarancję proceduralną przeznaczoną wyłącznie dla dzieci, polegającą na prawie dziecka do przebywania w towarzystwie podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej podczas rozprawy lub oraz posiedzeń sądowych, jak zapisano w **art. 15 ust. 1** dyrektywy, a także, zgodnie z ust. 4, na innych etapach postępowania, jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka i nie zaszkodzi postępowaniu karnemu. Jeżeli odpowiedzialność rodzicielska za to samo dziecko spoczywa na więcej niż jednej osobie, dziecko – zgodnie z motywem 57 – powinno mieć prawo do tego, by towarzyszyły mu wszystkie takie osoby, chyba że nie jest to wykonalne pomimo starań poczynionych w rozsądnym zakresie przez właściwe organy.

Większość państw członkowskich ustanowiła to prawo, chociaż kilka państw członkowskich ogranicza jego zakres w drodze odstępstw nieprzewidzianych w dyrektywie. Wiąże się to również z nieprawidłową transpozycją zakresu stosowania dyrektywy[26].

Większość problemów związanych ze zgodnością dotyczyła jednak transpozycji przepisów dotyczących wskazywania innej stosownej osoby dorosłej, jak określono w ust. 2 i 3, które są podobne do przepisów określonych w art. 5 dyrektywy.

Niektóre państwa członkowskie nie zezwalają dziecku na wskazanie innej stosownej osoby dorosłej w pierwszej kolejności. W niektórych innych państwach członkowskich właściwe

[25] Zob. sekcja 3.1.
[26] Zob. sekcja 3.1.

organy dysponują uprawnieniami dyskrecjonalnymi w zakresie wyłączenia podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej z postępowania bez konieczności dopilnowania, by wskazano inną stosowną osobę dorosłą w celu ich zastąpienia. Wiąże się to głównie z niewprowadzeniem pojęcia „innej stosownej osoby dorosłej", która nie została również formalnie wyznaczona jako faktyczny opiekun prawny dziecka, takiej jak nauczyciel lub członek rodziny, który nie jest zgodnie z prawem podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej dziecka.

Ogólnie rzecz biorąc, kwestie związane z prawidłową transpozycją prawa dziecka do tego, aby mu towarzyszono, mogą mieć poważny negatywny wpływ na skuteczne zrozumienie przez dziecko postępowania karnego i jego zdolność do korzystania z przysługujących mu praw procesowych. W szczególności dzieci, które zgodnie z art. 6 ust. 6 lub art. 6 ust. 8 dyrektywy nie korzystają z pomocy adwokata, mogą zostać całkowicie pozbawione obecności stosownej osoby dorosłej.

3.15. Prawo dzieci do osobistej obecności na dotyczącej ich rozprawie i do udziału w niej (art. 16)

Art. 16 ust. 1 mówi o prawie dzieci do obecności na rozprawie. Dodatkowo wymaga jednak, aby państwa członkowskie podejmowały również wszelkie niezbędne środki umożliwiające dzieciom skuteczne uczestnictwo w rozprawie, w tym możliwość bycia wysłuchanym i przedstawiania swojego stanowiska. Jak sugeruje motyw 60, państwa członkowskie powinny skłaniać dzieci do udziału w dotyczącej ich rozprawie, w tym poprzez wzywanie ich osobiście i poprzez przesyłanie kopii wezwania podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej lub innej stosownej osobie dorosłej.

Spośród nielicznych państw członkowskich, których prawo krajowe nie jest w pełni zgodne z tymi wymogami, dwa przewidują, że w niektórych przypadkach przynajmniej część rozprawy można przeprowadzić bez fizycznej obecności dziecka.

W **art. 16 ust. 2** ustanowiono ponadto wymóg zapewnienia dzieciom, które nie były obecne na dotyczącej ich rozprawie, prawa do wznowienia postępowania, które umożliwia zbadanie (nowych) dowodów, lub do innego skutecznego środka prawnego, zgodnie z dyrektywą (UE) 2016/343 i na warunkach w niej określonych. Ogólnie rzecz biorąc, przepisy prawa krajowego regulujące takie kwestie nie są odrębne dla dzieci, ale mają zastosowanie do wszystkich podejrzanych i oskarżonych. W tym kontekście należy zauważyć, że kwestie związane z transpozycją odpowiednich przepisów dyrektywy (UE) 2016/343, a mianowicie art. 8 dotyczący prawa do obecności na rozprawie i art. 9 dotyczący prawa do wznowienia postępowania, nie zostały prawidłowo transponowane w co najmniej sześciu państwach członkowskich[27], przeciwko którym wszczęto postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego.

[27] Belgia (INFR(2023)2094), Bułgaria (INFR(2023)2093), Chorwacja (INFR(2023)2092), Węgry (INFR(2023)2141), Łotwa (INFR(2023)2140), Polska (INFR(2024)2034).

3.16. Prawo do pomocy prawnej z urzędu (art. 18)

Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi, podobnie jak dorośli, korzystają z uprawnień do pomocy prawnej z urzędu określonych w dyrektywie (UE) 2016/1919. W przypadku dzieci **art. 18** wyraźnie wymaga jednak, aby prawo krajowe w odniesieniu do pomocy prawnej z urzędu gwarantowało nie tylko prawo dostępu do adwokata przyznane wszystkim podejrzanym i oskarżonym, ale także skuteczne wykonywanie prawa do faktycznego korzystania z pomocy adwokata, o którym to prawie mowa w art. 6 przedmiotowej dyrektywy.

Problemy związane ze zgodnością w odniesieniu do transpozycji dyrektywy (UE) 2016/1919 mają również wpływ na udzielanie pomocy prawnej z urzędu dzieciom. Państwa członkowskie, które nie dokonały prawidłowej transpozycji dyrektywy (UE) 2016/1919, również automatycznie uznaje się za nieprawidłowo transponujące art. 18 przedmiotowej dyrektywy, chyba że kwestia transpozycji dotyczy wyłącznie dorosłych podejrzanych lub oskarżonych, ponieważ istnieją inne przepisy regulujące udzielanie pomocy prawnej z urzędu dzieciom będącym podejrzanymi lub oskarżonymi, które to przepisy są zgodne z dyrektywą (UE) 2016/1919. Jeżeli chodzi o problemy związane ze zgodnością z dyrektywą (UE) 2016/1919, prawie wszystkie państwa członkowskie nie transponowały w sposób zgodny przepisów dotyczących terminów udzielania pomocy prawnej z urzędu określonych w art. 4 ust. 5[28]. Ponieważ państwa członkowskie, których to dotyczy, stosują te same przepisy dotyczące pomocy prawnej z urzędu wobec dzieci, co w przypadku osób dorosłych, problemy związane ze zgodnością z dyrektywą (UE) 2016/1919 stanowią również problemy związane ze zgodnością z przedmiotową dyrektywą.

Jak zauważono w związku z transpozycją art. 6 dyrektywy, nie wszystkie państwa członkowskie zapewniają pomoc adwokata, w tym wyznaczenie adwokata udzielającego pomocy prawnej z urzędu, począwszy od najwcześniejszego momentu przewidzianego w dyrektywie. Wiąże się to również z nieprawidłową transpozycją zakresu stosowania dyrektywy[29].

W niektórych państwach członkowskich dzieci, które korzystają z pomocy prawnej, muszą również zwrócić koszty tej pomocy w pewnych okolicznościach, nawet jeśli pomoc adwokata jest obowiązkowa. Jak podkreślono w sprawozdaniu[30] dotyczącym wdrożenia dyrektywy (UE) 2016/1919, połowa państw członkowskich zasadniczo umożliwiono odzyskanie kosztów w przypadku skazania lub gdy postępowanie karne zostało zakończone z powodu okoliczności, które nie oczyszczają danej osoby z zarzutów, takich jak upływ terminu przedawnienia. W niektórych przypadkach takie odzyskanie kosztów następuje niezależnie od sytuacji ekonomicznej/finansowej osób, których to dotyczy.

[28] Zob. sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wniosek w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, COM(2023) 44 final.
[29] Zob. sekcja 3.1.
[30] Tamże.

3.17. Środki naprawcze (art. 19)

Prawo do skutecznego środka naprawczego, zapisane w art. 47 Karty, jest podstawowym prawem procesowym. **Art. 19** wymaga zatem, aby dzieci miały dostęp do skutecznego środka naprawczego na mocy prawa krajowego w przypadku naruszenia ich praw przysługujących im na mocy przedmiotowej dyrektywy. To, jaką formę przyjmują te środki naprawcze, jest przedmiotem autonomii proceduralnej. Zgodność z tym przepisem pod względem transpozycji jest bardzo wysoka. Wszystkie państwa członkowskie dysponują przynajmniej pewną formą środka naprawczego w przypadku naruszenia praw dziecka wynikających z dyrektywy.

3.18. Szkolenia (art. 20)

Skuteczne i ciągłe szkolenie przedstawicieli zawodów mających kontakt z dziećmi w trakcie postępowania karnego w dziedzinach takich jak prawa przysługujące dzieciom, odpowiednie techniki prowadzenia przesłuchań, psychologia dziecięca i komunikowanie się w języku dostosowanym do dziecka ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia, by dyrektywę wdrażano i stosowano w sposób zgodny z jej wymogami i celami. W art. 20 określono zatem wymogi dotyczące takich szkoleń dla różnych kluczowych podmiotów. Podejścia do transpozycji tych wymogów różnią się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich.

W **ust. 1** zobowiązano państwa członkowskie do zapewnienia, by pracownicy zarówno organów ścigania, jak i ośrodków detencyjnych, którzy zajmują się sprawami z udziałem dzieci, przechodzili specjalne szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z dziećmi. Brak ugruntowanych ram szkoleniowych podlegających mechanizmom kontroli jakości w praktyce przyczynia się jednak do problemów związanych ze zgodnością w wielu państwach członkowskich. Niektóre państwa członkowskie transponowały wymogi dyrektywy dotyczące szkoleń tylko w odniesieniu do organów ścigania lub pracowników więziennictwa. W wielu przypadkach udział w odpowiednich szkoleniach jest dobrowolny. Wydaje się również, że występują znaczne różnice w częstotliwości oferowanych szkoleń. Podczas konsultacji niektóre państwa członkowskie potwierdziły, że szkolenia są prowadzone jedynie doraźnie, w oparciu o wewnętrzne oceny potrzeb, podczas gdy inne państwa członkowskie wprowadziły regularne cykle szkoleniowe. Kwestię tę podkreśliła również Agencja Praw Podstawowych[31]. Konsultacje z zainteresowanymi stronami wskazują ponadto na możliwe niedociągnięcia w jakości oferowanych szkoleń. W odniesieniu do sędziów i prokuratorów zajmujących się postępowaniami karnymi z udziałem dzieci państwa członkowskie muszą, zgodnie z **ust. 2**, wprowadzić co najmniej właściwe środki w celu zapewnienia, by sędziowie i prokuratorzy posiadali specjalne kwalifikacje lub mieli skuteczny dostęp do specjalnych szkoleń.

Takie „właściwe środki" niekoniecznie ograniczają się do środków ustawodawczych i w każdym przypadku powinny zapewniać poszanowanie niezawisłości sądów i różnic w organizacji sądownictwa w poszczególnych państwach członkowskich, a także roli

[31] Badanie Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (2022) pt. „Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards" [Dzieci jako podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym – gwarancje procesowe], dostępne pod adresem: Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards.

podmiotów zajmujących się szkoleniem sędziów i prokuratorów, takich jak niezależne krajowe instytuty szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości. Większość państw członkowskich, w których obowiązują wymogi prawne dotyczące szkolenia sędziów i prokuratorów, utrzymała zatem takie zasady na bardzo ogólnym poziomie i wskazała na dodatkowe praktyczne środki wykonawcze, w tym środki podejmowane przez niezależne organy zajmujące się szkoleniem i samoregulacją zawodu sędziego.

W państwach członkowskich, w których nie istnieją przepisy prawne dotyczące szkolenia prokuratorów i sędziów, istnieje wiele różnych ram wdrażania, opartych głównie na praktycznych środkach wykonawczych. Podczas konsultacji dwa państwa członkowskie wskazały, że ich system prawny obejmuje specjalne sądy i prokuraturę dla nieletnich. Jedynie sędziowie i prokuratorzy, którzy zdobyli specjalistyczną wiedzę dzięki szkoleniom oferowanym przez odpowiednie instytucje szkoleniowe dla sędziów i prokuratorów, mogą zostać powołani do pracy na tych stanowiskach. Ponadto w niektórych państwach członkowskich specjalistyczne szkolenia oferują wyspecjalizowane instytucje szkoleniowe, ale wydaje się, że tylko na zasadzie dobrowolności, przynajmniej dla niektórych właściwych pracowników wymiaru sprawiedliwości. Niekoniecznie jest to wystarczające, aby zagwarantować, że wszystkie właściwe osoby faktycznie odbędą specjalne szkolenia.

Zgodnie z **ust. 3** należy również wprowadzić właściwe środki w celu co najmniej wsparcia takich specjalnych szkoleń dla adwokatów, którzy zajmują się postępowaniami karnymi z udziałem dzieci, biorąc oczywiście pod uwagę potrzebę poszanowania niezależności zawodu adwokata i roli podmiotów zajmujących się szkoleniem adwokatów, takich jak krajowe izby adwokackie.

Podczas konsultacji w tej sprawie kilka państw członkowskich wskazało, że zapewniają finansowanie krajowym izbom adwokackim w celu ułatwienia odpowiedniego szkolenia adwokatów w zakresie metod wymiaru sprawiedliwości przyjaznych dzieciom lub wymagają, aby adwokaci, którzy chcą zostać wpisani na listę adwokatów udzielających pomocy prawnej dzieciom, przeszli specjalne szkolenie. Zdecydowana większość państw członkowskich wskazała jednak, że w ich systemie prawnym szkolenia są regulowane i prowadzone w całości przez krajowe izby adwokackie, a państwo nie ingeruje w tę kwestię.

Ponadto w **ust. 4** zwrócono się do państw członkowskich o promowanie inicjatyw umożliwiających osobom udzielającym dzieciom wsparcia i świadczącym na ich rzecz usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej odbycie odpowiednich szkoleń oraz przestrzeganie norm zawodowych w odniesieniu do bezstronności, szacunku i profesjonalizmu. Powinno się to odbywać za pośrednictwem służb publicznych państw członkowskich lub przez finansowanie organizacji wspierających dzieci.

Niektóre państwa członkowskie, z którymi przeprowadzono konsultacje, dostarczyły informacji na temat praktycznych środków wykonawczych i struktur ułatwiających szkolenie osób zawodowo zajmujących się wspieraniem dzieci i sprawiedliwością naprawczą. Przyjęte środki obejmują między innymi: utworzenie specjalnych instytucji/programów szkoleniowych; zapewnienie finansowania organizacjom społeczeństwa obywatelskiego zapewniającym odpowiednie szkolenia i doradztwo; wymóg, aby wszyscy specjaliści pracujący z dziećmi uczestniczyli w podstawowym szkoleniu na temat praw dziecka w ramach procesu zdobywania przez nich kwalifikacji zawodowych oraz wprowadzenie finansowanych przez państwo szkoleń dla pracowników wymiaru sprawiedliwości

skierowanych do przedstawicieli innych zawodów, w szczególności kuratorów sądowych i osób zawodowo zajmujących się prowadzeniem postępowań mediacyjnych.

3.19. Gromadzenie danych (art. 21)

Na potrzeby monitorowania i oceny skuteczności przedmiotowej dyrektywy konieczne jest gromadzenie odpowiednich danych. Zgodnie z **art. 21** państwa członkowskie musiały zatem przesłać Komisji dostępne dane przedstawiające sposób wdrożenia praw określonych w przedmiotowej dyrektywie do 11 czerwca 2021 r., a następnie muszą to robić co trzy lata.

Zgodnie z motywem 64 takie dane obejmują dane zarejestrowane zarówno przez organy sądowe, jak i organy ścigania oraz, w miarę możliwości, dane administracyjne zgromadzone przez placówki służby zdrowia i opieki społecznej w odniesieniu do praw określonych w przedmiotowej dyrektywie, w szczególności dotyczące liczby dzieci, którym umożliwiono dostęp do adwokata, liczby przeprowadzonych indywidualnych ocen, liczby przesłuchań nagranych w postaci zapisu audiowizualnego oraz liczby dzieci pozbawionych wolności.

Dane przekazało ponad dwie trzecie państw członkowskich. Jednak nawet w przypadku, gdy, dane przesłano, rzadko były one tak kompleksowe, jak przewidziano w dyrektywie. Państwa członkowskie powinny zatem, w miarę możliwości, dostosować swoje praktyki gromadzenia danych zgodnie z dyrektywą.

3.20. Koszty (art. 22)

Ponadto dyrektywa reguluje podział dodatkowych kosztów proceduralnych wynikających z zastosowania prawa do indywidualnej oceny, o którym mowa w art. 7, prawa do badania lekarskiego określonego w art. 8 oraz audiowizualnego zapisu przesłuchania, jak przewidziano w art. 9 dyrektywy. **Art. 22** wymaga, aby koszty te zawsze ponosiły państwa członkowskie, niezależnie od wyniku postępowania, z wyjątkiem kosztów wynikających z zastosowania prawa do badania lekarskiego, w przypadku gdy koszt takich badań jest pokrywany z ubezpieczenia zdrowotnego.

W niewielkiej liczbie państw członkowskich nie zapewniono jednak wyraźnie, by państwo ponosiło takie koszty, podczas gdy w innych prawo krajowe w rzeczywistości bezpośrednio przewiduje, że przynajmniej część kosztów ponosi dziecko, ogólnie albo przynajmniej w przypadkach, w których dziecko uznano za winne. Jest to nadmierne obciążenie finansowe dla dzieci, a ostatecznie dla podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej w takich państwach członkowskich i stanowi problem związany ze zgodnością.

3.21. Transpozycja (art. 24)

Art. 24 ust. 1 zobowiązuje państwa członkowskie do przyjęcia przepisów w celu transpozycji dyrektywy i poinformowania o tym Komisji. Wymaga jednak również, aby przepisy te, w momencie ich przyjęcia, zawierały odniesienie do dyrektywy lub aby odniesienie takie towarzyszyło ich urzędowej publikacji. Tego rodzaju przepis nazywany jest również „klauzulą wzajemnego powiązania". Ma on na celu zapewnienie wystarczającej jawności środków transpozycji i umożliwienie zainteresowanym osobom poznania zakresu

ich praw i obowiązków w konkretnej dziedzinie regulowanej prawem Unii transponowanym do prawa krajowego[32].

Państwa członkowskie mają swobodę wyboru sposobu tego odniesienia, o ile przyjmą konkretny środek transpozycji (*acte positif de transposition*), który wyraźnie odnosi się do dyrektywy. W szczególności w odniesieniu do wcześniej obowiązujących przepisów może to być na przykład konkretny akt opublikowany w dzienniku urzędowym państwa członkowskiego, który jednoznacznie wskazuje wcześniej obowiązujące przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, w przypadku których dane państwo członkowskie uważa, że dokonało za ich sprawą transpozycji dyrektywy. Tym samym zmiany legislacyjne mogą nie być koniecznie. Jeśli jednak nie zostaną wprowadzone żadne środki w celu zapewnienia odniesienia do dyrektywy, Komisja może odrzucić dane środki jako środki transpozycji.

Początkowo tylko trzy państwa członkowskie w pełni wdrożyły klauzulę wzajemnego powiązania zawartą w dyrektywie. Większość innych państw członkowskich spełniła ten wymóg jedynie w odniesieniu do nowych środków przyjętych w celu transpozycji dyrektywy, a nie w odniesieniu do wcześniej istniejącego ustawodawstwa, a kilka państw członkowskich w ogóle nie wdrożyło tego wymogu. Kwestię braku odpowiedniego wdrożenia klauzuli wzajemnego powiązania poruszono w postępowaniach w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko 22 państwom.

30 kwietnia 2024 r., w następstwie dyskusji z państwami członkowskimi Komisja zaproponowała roczną „fazę testową", podczas której urzędowa publikacja krajowych środków transpozycji wymagana na podstawie klauzuli wzajemnego powiązania będzie odbywała się za pośrednictwem EUR-Leksu. Pod koniec fazy testowej Komisja oceni jej wyniki i praktyki państw członkowskich. Jeśli okaże się, że faza testowa nie przyniosła oczekiwanych rezultatów, Komisja zastrzega sobie prawo do wznowienia egzekwowania zobowiązań wynikających z klauzuli wzajemnego powiązania. Do tego czasu trwające postępowania poprzedzające postępowanie sądowe w odpowiedzi na skargi i postępowania dotyczące spełnienia wymogów klauzuli wzajemnego powiązania nie będą kontynuowane, o ile państwa członkowskie wyraziły zgodę na publikację linków lub dokumentów bezpośrednio w EUR-Leksie.

Pomimo oczywistych zalet rozwiązania opartego na EUR-Leksie pod względem dostępności informacji państwa członkowskie mają prawo nie skorzystać z tej metody publikacji, o ile zobowiążą się do systematycznego umieszczania w swoich krajowych środkach transpozycji bezpośrednich odniesień do dyrektyw lub do publikowania krajowych urzędowych zawiadomień w tej sprawie, zarówno w odniesieniu do przepisów istniejących przed przyjęciem transponowanej dyrektywy, jak i przepisów wprowadzonych po jej przyjęciu.

4. STOSOWANIE ART. 6 DYREKTYWY

Oprócz ogólnej oceny transpozycji art. 6 dyrektywy Komisja zobowiązała się również do składania sprawozdań na temat stosowania tego przepisu. W tym celu, jak wspomniano we wstępie do niniejszego sprawozdania, Komisja skonsultowała się z państwami

[32] Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 lutego 2003 r., Komisja/Belgia, C-415/01, EU:C:2003:118, pkt 21.

członkowskimi i poprosiła je o dostarczenie odpowiednich informacji i statystyk. Państwa członkowskie poproszono o dostarczenie informacji/danych na temat ich praktyki/praktycznych ustaleń w odniesieniu do:

(a) prawa do skonsultowania się z adwokatem przed przesłuchaniem określonego w ust. 4 lit. a);
(b) zasad dotyczących poufności komunikacji określonych w ust. 4 lit. a) i ust. 5;
(c) możliwości odstępstwa opartego na zasadzie proporcjonalności przewidzianej w ust. 6 oraz możliwości odstępstw tymczasowych przewidzianej w ust. 8;
(d) zasad odroczenia przesłuchania określonych w ust. 7 oraz
(e) odpowiedniego orzecznictwa.

Otrzymano następujące informacje zwrotne:

Po pierwsze, jeśli chodzi o prawo do spotkań i konsultacji z adwokatem przed przesłuchaniem, wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem dwóch poinformowały, że ich prawo nie przewiduje minimalnego/maksymalnego terminu na takie konsultacje. Większość państw członkowskich wskazuje, że w praktyce dzieci i ich adwokaci będą mieli tyle czasu, ile jest to konieczne, w rozsądnym terminie. W większości przypadków takie konsultacje trwają około 30 minut.

W niektórych państwach członkowskich konsultacje są jednak co do zasady ograniczone do 30 minut, z możliwością przedłużenia jedynie na uzasadniony wniosek. Ustalenia, które określają taki ogólny limit czasu przyznanego dzieciom na konsultacje z adwokatem, nie są same w sobie niezgodne z dyrektywą. Należy jednak podkreślić, że w praktyce wnioski o przedłużenie tego limitu są zawsze uwzględniane, gdy jest to konieczne do zapewnienia rzetelności postępowania, w szczególności gdy dziecko może potrzebować więcej czasu na spotkanie z adwokatem, na przykład z powodu trudności w komunikowaniu się.

W przypadku kilku państw członkowskich dostarczone informacje wskazują również, że państwa te nie zapewniają, aby dziecko zawsze miało możliwość osobistego spotkania z adwokatem w celu przeprowadzenia takich konsultacji. W tych państwach członkowskich konsultacje, przynajmniej w niektórych przypadkach, odbywają się wyłącznie telefonicznie. Praktyka ta jest zasadniczo niezgodna z prawem do „spotkania" z adwokatem – zgodnie z dyrektywą – ponieważ spotkanie oznacza, że adwokat powinien być obecny osobiście. Należy dokładniej ocenić, czy w niektórych przypadkach takie rozwiązanie jest uzasadnione najlepszym interesem dziecka.

Po drugie, jeżeli chodzi o stosowanie zasad poufności porozumiewania się pomiędzy między dzieckiem a jego adwokatem, określonych w ust. 4 lit. a) i ust. 5, wszystkie ankietowane państwa członkowskie poinformowały, że zawsze zapewnia się poufność konsultacji między dzieckiem a jego prawnikiem. Większość wskazała, że w przypadku pozbawienia dziecka wolności w policyjnej izbie zatrzymań lub w areszcie tymczasowym udostępnia się w tym celu oddzielne pomieszczenia.

Wydaje się jednak, że co najmniej dwa państwa członkowskie zezwalają na monitorowanie wizualne takich pomieszczeń. Chociaż dyrektywa nie wyklucza wyraźnie tej praktyki, może ona potencjalnie budzić obawy, jeżeli dokumenty uprzywilejowane pod względem prawnym lub inne materiały, które są analizowane przez dziecko i jego adwokata podczas takich konsultacji, są dostępne wizualnie dla osób, które monitorują konsultacje.

Po trzecie, biorąc pod uwagę stosowanie odstępstw przewidzianych w ust. 6 i 8 dyrektywy, niektóre z ankietowanych państw członkowskich wskazały, że taka możliwość odstępstwa nie jest przewidziana w ich systemach prawnych. Państwa członkowskie, które uznają, że odstępstwo to jest przewidziane w ich systemach prawnych, wskazały brak dostępnych danych na temat liczby spraw, w których skorzystano z tej możliwości albo w ogóle nie przedstawiły żadnych danych liczbowych. Jedno z państw członkowskich poinformowało, że możliwość odstępstwa istnieje w jego systemie prawnym, ale nie jeszcze go nie zastosowano.

Państwa członkowskie poproszono również o wskazanie organu krajowego odpowiedzialnego za dokonanie oceny wymaganej na mocy ust. 6 w celu ustalenia, czy odstępstwo od wymogów dyrektywy dotyczących pomocy adwokata jest proporcjonalne i zgodne z prawem dziecka do rzetelnego procesu sądowego i ze skutecznym korzystaniem przez nie z prawa do obrony. Na to pytanie większość państw członkowskich odpowiedziała, że odpowiedzialnym organem jest ten, który ma przeprowadzić przesłuchanie lub inną czynność dochodzeniową (zazwyczaj policja) lub organ, który jest ogólnie odpowiedzialny za postępowanie w danym czasie (zazwyczaj prokurator lub sędzia śledczy na etapie postępowania przygotowawczego, w zależności od systemu prawnego). Niewielka liczba państw członkowskich zawsze wymaga, aby organ sądowy dokonał odpowiedniej oceny.

Nie jest jednak jasne, czy we wszystkich przypadkach, w których organem odpowiedzialnym jest organ ścigania, decyzję o zastosowaniu odstępstwa musi mimo wszystko zatwierdzić prokurator lub sędzia śledczy, w zależności od przypadku, czy też będzie ona podlegać kontroli sądowej na etapie procesu. Informacja ta byłaby istotna dla zapewnienia skutecznego środka naprawczego, a w idealnym przypadku również dla zapobiegania potencjalnym nadużyciom możliwości odstępstwa.

Zasadniczo otrzymano te same odpowiedzi w odniesieniu do zastosowania tymczasowego odstępstwa przewidzianego w **ust. 8** dyrektywy. Nie dostarczono żadnych danych na temat częstotliwości stosowania odstępstwa i nie jest jasne, czy decyzja organu ścigania o zastosowaniu odstępstwa będzie zawsze podlegała kontroli sądowej.

Po czwarte, w odniesieniu do stosowania przepisów dotyczących odroczenia przesłuchania określonych w ust. 7 prawie połowa państw członkowskich przedstawiła informacje na temat tego, w jaki sposób pojęcie „rozsądnego terminu", wprowadzone w art. 6 ust. 7, jest interpretowane w ich krajowym porządku prawnym.

Większość z nich nie definiuje wyraźnie tego pojęcia w prawie krajowym, ale zezwala właściwym organom na interpretowanie tego pojęcia indywidualnie dla każdego przypadku, z uwzględnieniem indywidualnych okoliczności sprawy, w szczególności tego, czy dziecko zostało pozbawione wolności czy też nie.

Niektóre państwa członkowskie wskazały jednak konkretne terminy, jaki zostanie przyznany wybranemu przez dziecko adwokatowi. Czas ten wynosi od jednej godziny do trzech dni (w przypadkach, w których dziecko nie zostało pozbawione wolności, a opóźnienie nie zagrozi postępowaniu przygotowawczemu).

Jak podkreślono w dyskusji na temat transpozycji art. 6 ust. 7, dyrektywa nie definiuje pojęcia „rozsądnego terminu". Komisja uważa jednak, że należy go interpretować jako „tak długo, jak długo trwa sprowadzenie adwokata na miejsce", przy czym należy rozumieć, że

w przypadkach wyraźnie przesadnych lub nieuzasadnionych opóźnień państwa członkowskie mogą wyznaczyć innego, dyżurującego adwokata na czas trwania konkretnej czynności.

Na koniec, w odniesieniu do odpowiedniego orzecznictwa na szczeblu krajowym, w którym podniesiono naruszenie praw przysługujących dziecku na mocy art. 6, w szczególności w odniesieniu do stosowania możliwości odstępstwa przewidzianych w ust. 6 i 8, państwa członkowskie wskazały, że nie są świadome żadnych takich przypadków lub nie prowadzą odpowiednich statystyk. Komisja nie była zatem w stanie ocenić, które konkretne elementy problemów związanych ze zgodnością z art. 6 mogły zostać podniesione w praktyce lub jaka była częstotliwość takich zdarzeń.

5. WNIOSKI

Celem dyrektywy jest kompleksowe umocnienie i uzupełnienie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, aby zapewnić im rzeczywistą i skuteczną możliwość pełnego zrozumienia i śledzenia prowadzonego przeciwko nim postępowania, a także korzystania z prawa do rzetelnego procesu sądowego. W związku z tym w przedmiotowej dyrektywie poczyniono znaczne postępy w staraniach na rzecz zapewnienia równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości w całej UE dla jednej z najbardziej narażonych kategorii podejrzanych i oskarżonych. Jej pozytywny wpływ obejmuje nie tylko zwiększenie wzajemnego zaufania państw członkowskich do ich systemów wymiaru sprawiedliwości, ale także zapobieganie recydywie oraz wspieranie resocjalizacji i reintegracji społecznej dzieci.

W niniejszym sprawozdaniu podkreślono jednak, że w niektórych państwach członkowskich wciąż istnieją pewne problemy związane ze zgodnością z najważniejszymi przepisami dyrektywy. Problem ten dotyczy w szczególności zakresu krajowych środków wdrażających dyrektywę oraz transpozycji kluczowych przepisów materialnych, w tym dotyczących prawa do informacji, pomocy adwokata, prawa do indywidualnej oceny oraz zasad nakładania kary pozbawienia wolności i traktowania w przypadku pozbawienia wolności. Z informacji zgromadzonych na potrzeby niniejszego sprawozdania wynika również, że istnieją problemy związane ze zgodnością w zakresie stosowania art. 6 dyrektywy, w szczególności w odniesieniu do przepisów dotyczących odroczenia przesłuchania oraz prawa do spotkań i konsultacji z adwokatem przed przesłuchaniem.

W pierwszej kolejności Komisja będzie kontynuować postępowania o uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego wszczęte w związku z brakiem pełnej transpozycji dyrektywy i nadal będzie kontynuować ocenę przestrzegania dyrektywy przez państwa członkowskie. W razie potrzeby Komisja podejmie wszelkie odpowiednie środki w celu zapewnienia zgodności z przepisami dyrektywy w całej Unii Europejskiej.